

'Het jaar 1000. Nederland in het midden van de Middeleeuwen'

Nieuwe wintertentoonstelling Rijksmuseum van Oudheden, Leiden (NL)

Het Rijksmuseum van Oudheden in Leiden gaat deze winter duizend jaar terug in de tijd met de grote overzichtstentoonstelling 'Het jaar 1000'. De expositie neemt bezoekers mee op een kleurrijke tijdreis door het midden van de Middeleeuwen, met het jaar 1000 als eindbestemming. Te bewonderen zijn meer dan vierhonderd archeologische vondsten, kunstvoorwerpen en manuscripten uit Nederland en ver daarbuiten. Een glansrol is weggelegd voor het 'powerkoppel' keizerin Theophanu en haar man Otto II. De periode 900-1100 is voor wat nu Nederland is een tijd van ingrijpende veranderingen in landschap, bevolking, bebouwing, taal en cultuur. 'Het jaar 1000' brengt bezoekers dicht bij de mensen van deze tijd en hun ideeën over de wereld. De expositie voert langs hun dorpen en de keizerlijke residentie in Nijmegen tot in de kathedraal van Utrecht en de schatkamers van Maastricht. Ook is er een kijkje in Byzantium en het Rome van duizend jaar geleden. 'Het jaar 1000' is een tentoonstelling voor alle leeftijden en is te zien van 13 oktober 2023 tot en met 17 maart 2024.

www.rmo.nl/het-jaar-1000

In de periode 900-1100 ontstaat een 'Nederland' dat ook nu nog herkenbaar is, met dijken om ontgonnen land, een burcht na elke rivierbocht en kerktorens aan de horizon. Nederland wordt geregeerd door bisschoppen en behoort tot het 'Heilige Roomse Rijk'. Het zijn ook de eeuwen waarin op grote schaal oosterse en westerse kennis worden uitgewisseld: muziekschrift, het cijfer 0 en het schaakspel zijn nieuwkomers in Nederland. Aan het einde van het millennium werd het einde van de wereld verwacht. De mensen zagen voortekens in zonsverduisteringen, overstromingen en komeetverschijningen. Maar uiteindelijk gebeurde er natuurlijk niets. 'Het jaar 1000' vertelt de verhalen van deze middeleeuwen, over hun dagelijks leven en hun verwachtingen van de millenniumwisseling.

Keizers in Nijmegen

De machtigste persoon rond 1000 in wat nu Nederland is, was de keizer van het Heilige Roomse Rijk, met het Duitse Rijnland als centrum van de macht. Een groot rijk besturen vergt veel reizen en daarbij verbleven de keizers op paltsen, versterkte paleizen. Vanaf 972 werd dit rijk geleid door het 'powerkoppel' keizer Otto II en keizerin Theophanu, die in Byzantium was geboren. In de tentoonstelling verrijst hun favoriete palts, in Nijmegen, in een levensgrote game. (Jonge) bezoekers kunnen zich interactief een weg banen door een juichende menigte en langs paleiswachters, om uiteindelijk Theophanu en Otto persoonlijk te ontmoeten.

Te zien in Leiden

'Het jaar 1000' speelt zich af in rijke decors van middeleeuwse landschappen, een schatkamer vol kostbaarheden, Byzantium en Rome, en de sterrenhemel van Oudjaarsavond van het jaar 999. Tentoonstellingsteksten laten zich lezen vanaf grote opengeslagen 'manuscripten' en er klinkt 1000 jaar oude muziek. Filmpjes bieden uitleg over taal, munten en nieuw onderzoek naar het Evangeliarium van Egmond. Dit perkamenten boek is beroemd vanwege de illustratie van graaf Dirk en gravin Hildegard van 'Holland', kort voor 1000. Ze zijn de oudste Bekende Nederlanders van wie een afbeelding bestaat.

Vrijwel alle belangrijke Nederlandse archeologische vondsten uit de periode 900-1100 zijn in de tentoonstelling te zien, naast bruiklenen uit het buitenland. Blikvangers zijn onder meer de Vikingdrinkhoorn uit de Onze Lieve Vrouwebasiliek in Maastricht en het beroemde Evangeliarium van Egmond, naast zwaarden, scheepshout, gouden sieraden waaronder de schat van Hoogwoud, muntschatten, het borstkruis van Sint-Servaas, de oudste schaakstukken van Nederland en een houten ladder uit een waterput. Uit internationale verzamelingen zijn er belangrijke stukken zoals een tafeltje van ivoornijwerk met Otto II uit het Castello Sforzesco (Milaan) en een *astrolabium* uit het Landesmuseum Kassel. Uit Nederland zijn er bruiklenen uit meer dan veertig musea, erfgoedinstellingen en particuliere verzamelingen waaronder de Nationale Numismatische Collectie (Amsterdam), Museum Catharijneconvent (Utrecht), het Fries Museum (Leeuwarden) en KB, de nationale bibliotheek (Den Haag). **z.o.z.**

Extra's

Bij de tentoonstelling schreef conservator Annemarieke Willemsen het boek '[Het Jaar 1000](#)' (€24,95). Ook is er een vierdelige [podcastserie](#) en een RMO Magazine (€3,50). Daarnaast zijn er o.a. lezingen, rondleidingen, films tijdens het LIFF Leiden International Film Festival (2-3 november in de Tempelzaal) en een middeleeuws schaaktoernooi op zondag 18 februari 2024. Voor leerlingen uit het voortgezet onderwijs is er een interactief rondleidingenprogramma. Jong en oud kunnen samen door de tentoonstelling met een speurtocht (vanaf 4 jaar) of aan de slag met een 'Jaar 1000-ontdekkingsreis' (vanaf 8 jaar). Voor kinderen zijn er extra activiteiten in de schoolvakanties.

Samenwerking en dank

De tentoonstelling kwam tot stand met dank aan het Mondriaan Fonds, Vriendenvereniging RoMeO, de Nico Nap Foundation, het Elizabeth Huss Fonds en Labrys Reizen. Het Rijksmuseum van Oudheden wordt gesteund door de Vriendenloterij.

Drieluik over Vroege Middeleeuwen voltooid

De inhoud van de expositie en het tentoonstellingsboek is gebaseerd op het driejarige onderzoeksproject 'Het jaar 1000', onder leiding van dr. Annemarieke Willemsen en gesteund door het Koninklijk Nederlands Instituut Rome. Met de expositie 'Het jaar 1000' voltooit Willemsen een drieluik over de archeologie van de Vroege Middeleeuwen. Over de eeuwen die aan het jaar 1000 vooraf gingen maakte zij de succesvolle tentoonstellingen 'Dorestad, wereldstad in de Middeleeuwen' over de Karolingische periode (8ste-9de eeuw, in 2009) en 'Gouden Middeleeuwen' over de Merovingische periode (5de-7de eeuw, in 2014). Net als bij de vorige exposities, is er bij deze derde een internationaal congres (24-27 januari 2024): The Fourth Dorestad Congress '*Dorestad and Everything After*', met aandacht voor nieuwe vondsten en onderzoek naar de 10de-11de eeuw in Europa.

Noot voor de redactie: Voor meer informatie en beeldmateriaal kunt u terecht bij het Rijksmuseum van Oudheden, afdeling PR, Marketing en Communicatie, Selkit Verberk, +31(0)71-5 163 164 of +31 (0)6 46 13 35 64.

communicatie@rmo.nl

Persfoto's Het Jaar 1000 zijn beschikbaar via www.rmo.nl/pers

Het jaar 1000. Nederland in het midden van de Middeleeuwen

13 oktober 2023 t/m 17 maart 2024

Het Rijksmuseum van Oudheden in Leiden is gelegen op een half uur reisafstand van Amsterdam, per trein of per auto. Voor openingstijden, prijzen en route, zie <https://www.rmo.nl/uw-bezoek/openingstijden-prijzen-route/>